

Anmeldelse: Orkideer i Europa

Boganmeldelse:

Bo Mossberg & Henrik Ærenlund Pedersen. Orkideer i Europa. Gyldendal 2017. 208 s., 349,95 kr. (vejl.)

Af Peter Wind (Institut for Bioscience, Aarhus Universitet)

Orkidéer har en særstatus blandt karplanterne, hvilket blandt andet ses af mængden af bøger udgivet om denne plantegruppe både nationalt og internationalt. Orkidélitteraturen omfatter udgivelser om hele kontinenters orkidéflora f.eks. Europa, som denne anmeldelse handler om, præsentation af enkelt landes mængde af orkidéarter på det nationale sprog eksempelvis 'Danmarks vilde orkidéer' (Pedersen & Faurholdt 2010) og formidling af et lokalområdes orkidérigdom som 'Orkidéerne på Møns Klint' (Faurholdt & Lassen 2012). Den arts- og formrige slægt Flueblomst (*Ophrys*) har sin helt egen status, hvilket også giver sig udslag i litteraturen om gruppen - fra monografien 'Ophrys - the Bee Orchids of Europe' (Pedersen & Faurholdt 2007) til den snævre publikation 'Flueblomster fra Marokko til Mellemøsten' (Faurholdt & Pedersen 2009). Topmålet er at få udgivet et værk om én art nemlig Tæt-blomstret Hullæbe (*Epipactis purpurata*) spækket med illustrationer af 38 forskellige kunstnere (Løjtntant & Pedersen 2016).

Det kan derfor næppe overraske, at nok en ny bog på dansk om orkidéer har set dagens lys, nemlig 'Orkidéer i Europa' med undertitlen 'smukke, specielle og sårbare'. Teksten er forfattet af Danmarks førende orkidéekspert Henrik Ærenlund Pedersen og rigt illustreret af den svenske mester-tegner Bo Mossberg. Bogen indeholder foruden diverse forord en gennemgang af orkidéernes bygning og systematik, deres økologi, en præsentation af Europas orkidéarter og forfatternes hjælpende hånd til læserne til bestemmelse og oplevelse af orkidéerne i naturen.

Den traditionelle opfattelse af planternes slægtskabsforhold og samhörighed har været en tur i den genteknologiske blender, så den opfattelse, vi havde i går om planternes taksonomi og nomenklatur, er ændret radikalt i morgen. Det gælder også orkidéerne, hvorfor der ifølge bogens tekstforfatter forekommer omkring 130 orkidéarter fordelt på 33 slægter i Europa. Fælles for

Orkideer i Europa

Bo Mossberg
Henrik Ærenlund Pedersen

alle arter er, at de forekommer naturligt på deres voksesteder, og at der er tale om jordboende orkidéer, da vi skal til troperne for at finde den hyppigste orkidévækstform, nemlig epifyt, da mange orkidéer lever i regnskovens kronelag. At være jordboende betyder, at orkidéernes foryngelsesorgan, knolden, lever underjordisk.

De 130 orkidéarter udgør da også bogens bærende element i kapitlet 'Orkidéportrætter', som er fordelt på 166 sider. Slægter med én enkelt eller få arter præsenteres med dobbelttopslag med tekstdelen samlet på venstre sider, mens illustrationerne er anbragt til højre. Til de mere artsrige slægter er der afsat flere sider til at illustrere de forskellige arter og underarter. Tekstsiderne rummer en beskrivelse af den pågældende art, omtale af biologi med hovedvægt på bestøvning, økologi og udbredelse samt slægtens artsrigdom. Illustrationerne er stregtegninger af plantehabitats, blomsterdetaljer, frugtstande og bestøvning

samt arten gengivet i naturlige omgivelser, der i nogle tilfælde er nedtonet og i andre gengivet i fuld format.

En fin detalje er omtalen af det sted, hvor planten eller plantedelen er tegnet, hvis det har foregået i det fri. Illustrationerne er blevet til på utallige ture i især Europa. Enkelte illustrationer er i sagens natur tegnet i Danmark, da de pågældende orkidéer primært forekommer her. Det drejer sig om helsidestegninger af habitus af Hvidgul Skovlilje (*Cephalanthera damasonium*), Storblostmret Hullæbe (*Epipactis leptochila*), Tæt-blomstret Hullæbe (*E. purpurata*), Skrueaks (*Spiranthes spiralis*), Purpur- og Vendsyssel-Gøgeurt (*Dactylorhiza majalis* subsp. *purpurella* var. *pulchella* og var. *cambrensis*), Klit-Gøgeurt (*D. majalis* subsp. *calcifugiens*) og Stor Gøgeurt (*Orchis purpurea*) samt enkelte

habitattegninger fra Haslund Skov, Høje Møn og en klippeløkke fra Bornholm, som er tidligere voksested for Skrueaks.

At fremstille en orkidéillustration er en tidskrævende proces og har som nævnt medført stor rejseaktivitet for tegneren, Bo Mossberg. Det betyder også, at mange af bogens illustrationer har været anvendt i andre af de publikationer, Mossberg har været involveret i f.eks. 'Nordens orkidéer' (Nilsson & Mossberg 1977) og 'Orkidéer. Europas vildvåxande arter' (Mossberg & Nilsson 1987). En styrke ved nærværende publikation er bogens format 28,5x21,5 cm, hvorved illustrationerne bedre kommer til deres ret, ligesom de har gennemgået en 'renselsesproces', så de fremstår mere ferske og friske i forhold til andre publikationer.

Teksten i bogen er skrevet letlæseligt uden for mange tekniske botaniske udtryk. Selvfølgelig er det begrænset, hvor meget nyt der kan formidles i bogen i forhold til ældre orkidépublikationer. En styrke

her er den begrundede redegørelse for de mange flytning af arter fra gammelkendte slægter over i nye, ligesom der er sket en opdatering af de danske navne. Eksempelvis er navnene de to tidligere europæiske arter i den nu nedlagte slægt *Barlia* ændret til Kanarisk Remtunge (*Himantoglossum metlecsianum*) og Vår-Remtunge (*H. robertianum*), mens slægten *Serapias* er blevet 'døbt' Bladlæbe. Omvendt har de fra slægten *Orchis* overflyttede arter bibeholdt det hævdvundne slægtsnavn 'Gøgeurt'.

Bogens illustrationer gør også rede for den til tider store variation inden for nogle arter ved at illustrere de forskellige underarter og varieteter. Det kan derfor undre, at varieteten Skagen-Hullæbe (*Epipactis helleborine* subsp. *helleborine* var. *renzii*) og Klit-Gøgeurt (*Dactylorhiza incarnata* subsp. *lobelii*) ikke er medtaget, især fordi

sidstnævnte er beskrevet af bogens tekstforfatter.

Sammenfattende er der tale om en rigt og smukt illustreret bog om Europas orkidéer med en kortfattet tekstdel, der især henvender sig til købere, der for første gang ønsker at tilegne sig viden om en mere speciel og højt skattet plantegruppe i Europa. For garvede orkidékendere er der tale om en helstøbt bog, der vil pryde i samlingen af litteratur om orkidéer, om end nyhedsværdien om orkidéerne er til at overse.

Litteratur:

- Faurholdt N & Pedersen HÆ 2009: Flueblomster fra Marokko til Mellemøsten. – Dansk Orchidé Klub. København.
 Faurholdt N & Lassen J 2012: Orkidéerne på Møns Klint. – GeoCenter Møns Klint.

Løjtnant B & Pedersen HÆ 2016: Én Orchidé – Mange Kunstneriske Udtryk. – Biologisk Forening for Nordvestjylland. Nors.

Nilsson S & Mossberg B 1977: Nordens orkideer. Oversat og bearbejdet af B Løjtnant. Gyldendals grønne håndbøger. – Gyldendal. København.

Mossberg B & Nilsson S 1987: Orkidéer. Europas vildvæxande arter. – Wahlström & Widstrand. Belgien.

Pedersen HÆ & Faurholdt 2007: Ophrys -the Bee Orchids of Europe. – Royal Botanic Gardens, Kew, Richmond, Surrey.

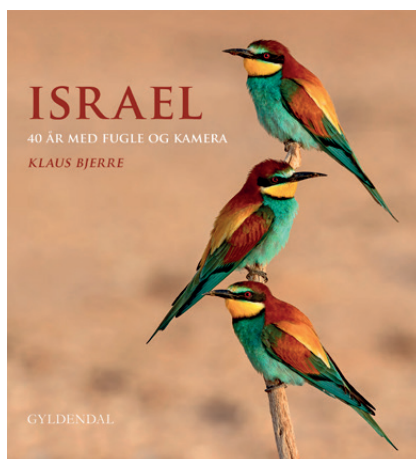
Pedersen HÆ & Faurholdt N 2010: Danmarks vilde orkidéer. – Gyldendal. København.

Anmeldelse: 40 år med fugle og kamera

Boganmeldelse:

Klaus Bjerre: Israel – 40 år med fugle og kamera. Gyldendal 2017. 164 s., 249,95 kr. (vejl.)

Israel passeres hvert forår og efterår af tusinder af trækfugle på vej fra deres vinterkvarterer i Afrika/Asien til deres yngleområder i Europa. Især rovfugletrækket er spektakulært med imponerende antal af trækkende fugle. Dette giver selvfølgelig gode forhold for naturfotografer. Klaus Bjerre har gennem de seneste 40 år besøgt landet et utal af gange for at fotografere fugle, og med lokalitetsangivelse på bogens billeder, introduceres læsere, der overvejer en fugletur til Israel, til en række af de mest kendte lokaliteter. Resultatet er blevet en fotobog, som på flotteste vis dokumenterer den overflod af fuglediversitet, som Israel

byder på. Bogen viser dog primært billeder af nyere oprindelse (1978 1 foto, 2005-2008 23; 2009-2012 52; 2013-2016 101). Her længes man lidt efter at se billeder fra fotografens første blandt de 40 års ture til landet.

Thomas Kjær Christensen & Rasmus Due Nielsen (Aarhus Universitet, Bioscience, Kalø)